

FM: Pateicoties nodokļu maksātājiem, kopbudžeta deficīts pirmajā pusgadā zemāks nekā pērn

Publicēts: 27.07.2022.

[Jaunami](#)

[Tautsaimniecības analīze](#)

Atbilstoši Valsts kases datiem 2022. gada pirmajā pusē konsolidētā kopbudžeta deficīts bija 227,1 miljons eiro, kas ir par 726,5 miljoniem eiro mazāk, salīdzinot ar 2021. gada pirmajiem sešiem mēnešiem.

Kopbudžeta ieņēmumos pirmajā pusgadā saņemti 6,8 miljardi eiro un salīdzinājumā ar pagājušā gada pirmo pusi tas ir par 773,1 miljonu eiro jeb 12,9% vairāk. Savukārt, kopbudžeta izdevumi tika izlietoti 7 miljardu eiro apmērā, pieaugot vien par 46,6 miljoniem eiro jeb 0,7% - pretēji izdevumu pieaugumam Covid-19 atbalsta dēļ pērn 23% apmērā salīdzinājumā ar 2020. gadu. Šogad joprojām turpinās ne tikai Covid-19 atbalsta pasākumu finansēšana, bet arī valdības apstiprinātā atbalsta izmaksa energoresursu cenu pieauguma ietekmes mazināšanai un Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstam. Kopējais apstiprinātais atbalsts, ņemot vērā jūnijā pieņemtos mērķētus atbalsta pasākumus 2022./2023. gada apkures sezonai, šogad ir plānots 2,2 miljardi eiro (6% no iekšzemes kopprodukta (IKP)), un izmaksas līdz gada vidum ir veiktas 819,4 miljonu eiro apmērā (2,2% no IKP).

☞ Finanšu ministrs Jānis Reirs: *"Mūsu uzdevums ir turpināt sniegt iedzīvotājiem mērķētu atbalstu, uzlabot uzņēmējdarbības vidi un valsts sniegto pakalpojumu kvalitāti, kā arī mazināt birokrātiskos šķēršļus."*

Labvēlīgu situāciju kopbudžeta ieņēmumos līdz gada vidum, salīdzinot ar pagājušo gadu, kad noteiktie ierobežojumi Covid-19 izplatības mazināšanai bremzēja tautsaimniecības izaugsmi, ir noteicis augstais nodokļu ieņēmumu pieauguma temps. Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi sešos mēnešos bija par 768 miljoniem eiro jeb 16,6% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā un veidoja 5,4 miljardus eiro. Šogad ieņēmumu pieaugumu nozīmīgi ietekmē ne tikai atsākusies ekonomiskā aktivitāte, nodarbinātības un vidējās darba samaksas kāpums, bet arī strauji augošais cenu līmenis visa veida precēm un pakalpojumiem.

Ir būtiski atzīmēt, ka arī šogad Valsts ieņēmumu dienests (VID) turpina pilnveidot nodokļu sadali pēc vienotā nodokļu konta ieviešanas 2021. gadā un atbilstoši Valsts kases datiem nesadalītais ieņēmumu atlikums sešos mēnešos tika uzskaitīts -103,8 miljonu eiro apmērā, tādēļ nodokļu ieņēmumu analīze pa veidiem mēnešu griezumā, kā arī secinājumi par pirmā pusgada izpildi būtu jāveic piesardzīgi.

No VID datiem secināms, ka lielākais PVN ieņēmumu pieaugums 2022. gada pirmajā pusē vērojams tirdzniecības nozarē un elektroenerģijas, gāzes apgādes un siltumapgādes nozarē, kopumā PVN ieņēmumiem pieaugot par 305,3 miljoniem eiro jeb 23,1% un veidojot 1,6 miljardus eiro. To apliecina arī Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati par mazumtirdzniecības apgrozījumu gada pirmajos piecos mēnešos, kas bijis par 23,7% augstāks nekā gadu iepriekš, ko sekmēja strauji augošās cenas pārtikai un degvielai. Pirmajā pusgadā procentuālajā izteiksmē visstraujāk pieauguši nodokļu ieņēmumi izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē, kā arī mākslas, izklaides un atpūtas nozarēs.

Savukārt, darbaspēka nodokļu ieņēmumu augstos pieauguma tempus pamatā ietekmēja situācijas uzlabošanās darba tirgū, kā arī straujais darba samaksas fonda pieaugums. Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas kopbudžetā šā gada pirmajā pusē pieauga par 444,9 miljoniem eiro jeb 32,6%, sasniedzot 1,8 miljardus eiro, savukārt iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumos saņemts 1 miljards eiro, kas bija par 272 miljoniem eiro jeb 36,7% vairāk nekā pērnā gada attiecīgajā periodā. Pēc VID datiem šā gada pirmajos piecos mēnešos darba ņēmēju skaits būtiski pieaudzis Covid-19 ierobežojumu pērn visvairāk skartajās nozarēs – mākslas, izklaides un atpūtas jomā, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē, kur vienlaicīgi strauji aug arī vidējā darba samaksa. Savukārt, turpinoties ekonomiskās aktivitātes kāpumam, tirdzniecībā un apstrādes rūpniecībā, kas ir lielākās nozares pēc

darba ņēmēju skaita, nodarbinātības pieaugums bijis mērens, taču arī šajās nozarēs vērojams stabils vidējās darba samaksas kāpums. Jāatzīmē, ka šā gada 1. jūlijā stājās spēkā izmaiņas likumdošanā – līdz 500 eiro palielināts neapliekamais minimums kā nodarbinātajiem, tā pensionāriem iepriekšējo 350 eiro vietā, kā rezultātā var bremsēties iedzīvotāju ienākuma nodokļa ienākumu pieauguma temps turpmākajos mēnešos.

Lai gan kopbudžeta izdevumi pirmajā pusgadā bija tikai nedaudz virs pagājušā gada līmeņa, izdevumu līmenis vērtējams kā augsts un to turpina noteikt valdības apstiprinātā atbalsta izmaksa. Atbilstoši Finanšu ministrijas novērtējumam gada pirmajos sešos mēnešos nozīmīgas izmaksas bijušas Covid-19 atbalsta veidā, kas šim gadam kopumā paredzēts 1,5 miljardu eiro apmērā, savukārt izmaksātā energoatbalsta apmērs sešos mēnešos sasniedzis 351 miljonu eiro. Kopējais indikatīvais finansējums gaidāmajā apkures sezonā no 2022. gada oktobra līdz 2023. gada aprīlim paredzēts 350,2 miljoni eiro. Tāpat pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā papildu finansējums tika novirzīts valsts aizsardzības spēju stiprināšanai un Ukrainas atbalstam. Atbalsts Ukrainas civiliedzīvotājiem uz jūnija beigām tika izmaksāts 31,2 miljonu eiro apmērā, no kā pašvaldību budžetā veikto izdevumu apmērs par izmitināšanu, ēdināšanu, izglītību un sociālo palīdzību bija 22,5 miljoni eiro.

Gada pirmajā pusē lielākais kopbudžeta izdevumu kāpums vērojams subsīdijām un dotācijām – par 458,9 miljoniem eiro jeb 35,1%, sasniedzot 1,8 miljardus eiro. Pieaugums galvenokārt saistīts ar jau gada sākumā valdības apstiprinātā energoatbalsta izmaksu, kas pamatā tika īstenots līdz šā gada 30. aprīlim. Tāpat subsīdiju un dotāciju pieaugumu noteica papildus piešķirtais finansējums veselības nozarei, kā arī finanšu institūcijai ALTUM piešķirtais 41 miljons eiro, lai finansētu programmu aizdevumu veidā ar kapitāla atlaidi Latvijas lielākajiem komersantiem.

Iepirkums valsts drošības stiprināšanai, kā arī pieaugošie izdevumi par energoresursu patēriņu veicinājuši preču un pakalpojumu izdevumu palielināšanos kopbudžetā par 156,1 miljonu eiro jeb 23,2% vairāk nekā pagājušā gada sešos mēnešos, tiem veidojot 828,5 miljonus eiro. Izdevumu pieaugumu šajā pozīcijā ietekmēja arī augstāki preču un pakalpojumu izdevumi pašvaldību budžetā. Pirmajā pusgadā augstāki nekā pērn bijuši izdevumi autoceļu un ielu uzturēšanai, energoresursu cenu kāpuma ietekmē kāpuši izdevumi par siltumenerģiju un elektroenerģiju, lielāki tēriņi pašvaldībās vērojami arī ēdināšanai un sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai. Tāpat pašvaldībās auguši sociālie izdevumi – garantētā minimālā ienākuma un mājokļa pabalstiem, kā arī pašvaldību pabalsti krīzes situācijā, ko ietekmēja gan izmaiņas likumdošanā, ceļot garantētā neapliekamā minimuma apmērus, gan arī atbalsta sniegšana Ukrainas civiliedzīvotājiem. Jāatzīmē arī būtisks kāpums pašvaldību izdevumos par sociālo aprūpi gan mājās, gan sociālās aprūpes institūcijās.

Kopbudžetā izdevumi pensijām bija 1,3 miljardi eiro un, salīdzinot ar 2021. gada sešiem mēnešiem, tie palielinājās par 58,9 miljoniem eiro jeb 4,7%, ko noteica oktobrī veiktā indeksācija. Pabalstu izdevumi kopbudžetā bija 933,3 miljoni eiro, kas bija par 589 miljoniem eiro jeb 38,7% mazāk nekā pērn pirmajā pusgadā. Būtiski zemāku pabalstu līmeni noteica augstais izdevumu apmērs 2021. gada sešos mēnešos, izmaksājot Covid-19 atbalstu nodarbinātajiem, ģimenēm ar bērniem un senioriem. Jāatzīmē, ka izdevumu samazinājums varēja būt vēl straujāks, tomēr arī šogad atbalsta izmaksa turpinājusies un pabalstus, lai mazinātu energoresursu cenu pieauguma ietekmi, par pirmajiem četriem gada mēnešiem 50 eiro apmērā saņēma ģimenes ar bērniem un 20 eiro apmērā seniori. Vienlaikus valsts speciālajā budžetā vērojams augstāks izdevumu līmenis slimības pabalstiem. Covid-19 ietekmē šogad izdevumi slimības pabalstiem bijuši par 45,2 miljoniem eiro jeb 26,9% augstāki nekā sešos mēnešos pērn. Atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datiem janvārī-maijā slimības pabalstu saņēmēju skaits palielinājies no 55,7 tūkstošiem saņēmēju vidēji mēnesī pērn līdz 72 tūkstošiem vidēji mēnesī šogad jeb par 29,3%, taču zems iesniegumu apstrādes un izmaksas progress lielā pieprasījuma dēļ gada pirmajos mēnešos nosaka ļoti augstu slimības pabalstu izdevumu līmeni arī gada otrajā ceturksnī.

Zemākā apmērā nekā pērn pirmajā pusgadā kopbudžetā bijuši kapitālie izdevumi, ko lielā mērā noteica ārvalstu finanšu palīdzības investīciju kritums. Kapitālie izdevumi pirmajā pusgadā bija 359,2 miljoni eiro un salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn samazinājušies par 11,7 miljoniem eiro jeb 3,1%. Būvniecības apjomu krituma ietekmē pašvaldību budžetā tika kavēta investīciju apguve un šajā budžetā kapitālie izdevumi samazinājās par 39,8 miljoniem eiro jeb 18,5%. Būvniecības izaugsmi ierobežo kā atsevišķu materiālu trūkums tirgū, tā strauji augošās izmaksas, kuras vēl vairāk paaugstina Krievijas sāktais karš Ukrainā, būvniekiem nespējot realizēt projektus noslēgto līgumu ietvaros. Vienlaikus šā gada sešos mēnešos salīdzinājumā ar pērnā gada pirmo pusi vērojams kapitālo izdevumu kāpums pamatbudžetā par 16 miljoniem eiro valsts autoceļu būvniecībai, par 10 miljoniem eiro vairāk tērēts iekšlietu, zemkopības un aizsardzības nozares investīcijām transportlīdzekļu iegādei, kapitālajiem remontiem un rekonstrukcijai, kā arī par 17,2 miljoniem eiro lielāki bijuši kapitālo izdevumu transferti zemkopības nozares infrastruktūras

pilnveidošanai.

 [Kopbudžeta apskats](#)

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-pateicoties-nodoklu-maksatajiem-kopbudzeta-deficits-pirmaja-pusgada-zemaks-neka-pern>